

AKADEMIK DON FRANE BULIĆ

Don Frane Bulić, neumorni ravnatelj Arheološkog muzeja u Splitu, nikad nije napustio splitski muzej. Rođen u Vranjicu, zapravo u Saloni, 1846, školovan na bečkom sveučilištu u najboljoj znanstvenoj tradiciji habsburške *Mitteleuropa*, kao mlad umirovljen na mjestu ravnatelja Klasične gimnazije u Splitu te od tada potpuno posvećen arheološkim i povijesnim istraživanjima, konzervator za spomenike Dalmacije, vrlo zauzet i u javnom životu, utjelovljavao je otvorenost prema cijeloj Europi, onoj zapadnoj i onoj slavenskoj. Preminuo je u Zagrebu 1934. i sahranjen je u sarkofagu u Saloni, koji je prethodno bio sam pripravo.

René Cagnat, koji je bio jedan od onih koji se osobito zauzeo za prijam Bulića u Francusku akademiju znanosti i umjetnosti, potom Louis Duchesne (tada ravnatelj Francuske škole u Rimu), te, osobito, onda mladi Jacques Zeiller, svi su oni pratili epigrafička otkrića u Dalmaciji, dvojica potonjih bili su osobito upućeni u salonitanski martirologij. Budući da je Bulić priopćavao svoja iznašaća velikom belgijskom znanstveniku Hippolyteu Delehayeu, bolandistu, tako se uspostavio osobiti krug frankofonskih znanstvenika koji su se zanimali za starokršćansku epigrafiju Salone.

Prvi kongres

Bulić je postao znamenit kao arheolog rimske, starokršćanske i ranosrednjovjekovne hrvatske Salone, koja je postala vrlo poznata zahvaljujući njegovim iskopavanjima, publikacijama, korespondenciji, inicijativama, suradnji s raznim središtima europske arheologije. Stoga je tako prirodno predložio, a bilo je prihvaćeno, da Salona bude osobito sjedište za održavanje Prvog međunarodnog kongresa za starokršćansku arheologiju 1894. Uspjeh tog kongresa i namjera da ga se redovito nastavi održavati, što se i realiziralo, pokazali su plodnost i dalekosežnost Bulićeve ideje i intuicije, pa sam se i sâm, nakon sto godina, našao dužnikom te moderne linije, koju je podario, istovremeno, europskoj i hrvatskoj arheologiji: na moj se prijedlog Europa ponovno okrenula prema dalmatinskoj obali da bi XIII. kongresom u Splitu i Poreču proslavila stotu obljetnicu Prvog kongresa.⁶

Bizantinolog Charles Diehl, član naše Francuske akademije znanosti i umjetnosti, nekoliko godina nakon Prvog kongresa, posjetio je Split i Salonu, gdje je još zatekao odjeke tog važnog događaja, te ih je objavio u svojoj knjizi *En Méditerranée*: “Ako je za vjerovati sjećanjima onih koji su bili sretni nazočiti toj doista jedinstvenoj ceremoniji, bio je to rijetki i neprispodobivi spektakl, koji kao da je uskrsnuće: unatoč hladnoj poduci arheologije i apstraktnih lekcija povijesti, pokazao je opipljivu i shvatljivu stvarnost, a što je sve učinilo da se načas, iz stoljetne prašine ponovno rodi, iz ruševina, sama duša stare, nestale,

⁶ Usp. E. Marin, „Odjeci XIII. međunarodnog kongresa za starokršćansku arheologiju“, *Arheološki radovi i rasprave*, 12 (1996), str. 371–383.

Salone. (...) Ali dojam koji je bio prisutan, ni manje živ ni manje intenzivan, bio je istovremen s jedinstvenom zahvalnošću prema čovjeku, koji je bio promicatelj tog svečanog skupa i koji je, nakon toliko muka, sada bio, s pravom, proslavljen.”⁷

Doista je pravedno Zeiller, koji se s Bulićem dopisivao od 1901. i koji je bio autor knjige o starokršćanskoj Dalmaciji 1906, kao član *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, Buliću odao počast 1934, u nekrologu: “Utoliko više treba častiti mons. Bulića, budući da je s osobnim odricanjem koje krase pravog znanstvenika, učinio sve što je o njemu ovisilo kako bi olakšao rad stranih stručnjaka, na koji je zapravo on imao pravo prigovoriti, budući da su mu oni mogli biti konkurenti: s istinskim liberalizmom, kao konzervator dalmatinskih spomenika, tijekom četvrt stoljeća, davao je suglasnosti za istraživanja ili sondiranja, pa i za prava iskopavanja, i stavljao je na raspolaganje svoju osobnu bogatu dokumentaciju...”⁸ Trajno prijateljstvo između dva znanstvenika se završavalo, kako nam posvjedočuje vrlo bogata korespondencija, i onaj koji čita ta, rukom pisana, pisma, dijelom znanstvena dijelom emotivna, u mogućnosti je složiti povijest salonitanskog kršćanstva upravo na tragu tog dvojca koji je bio povezan ljudskim značajem epigrafije. Imao sam osjećaj da dijelim strast kojom je moj prethodnik očekivao brojna Zeillerova pisma, jedno od njih mu je i navijestilo rođenje njegova prvog sina, kojemu je bilo dano ime Jean *Domnio*: “Željeli smo ga staviti pod zaštitu imena sveca kojim sam se toliko dugo bavio i koji je patron zemlje u kojoj je to dijete započelo život.”!

⁷ Pariz 1925, str. 61–62.

⁸ *Revue archéologique*, 6e s., t. IV, str. 183.

Akademija

Bulić je postao dopisnim članom Akademije 1910. (iste godine izabran je Louis Duchesne u *Académie française* i Charles Diehl u našu *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* /Francuska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za humanističke znanosti/), dvije godine prije nego je objavljeno djelo dvojice francuskih istraživača Dioklecijanove palače, dvije godine nakon što su dvojica Francuza na specijalizaciji u Rimu stigla u Split: bili su to arhitekt E. Hébrard i Zeiller. Brzobjav, koji je sačuvan u Arheološkom muzeju u Splitu, predstavlja očitu uspomenu na događaj, sigurno vrlo uzbudljiv za Bulića: *académie inscriptions vous a élu hier correspondant félicitations chaleureuses Zeiller*. Bulić je odgovorio istog dana, 17. prosinca 1910, tijekom popodneva, također brzobjavno, Akademiji, na latinskom: *Pro conlato mihi honore cooptatione inter tot clarissimos viros plurimas gratias Bulić*. Brojne su akademije i znanstvena društva primile Bulića za svog dopisnika ili pak člana. Francuska se odužila vremenom arheologu kad je imao 83 godine, 1929: Bulić je bio proglašen *Officier de la Légion d'Honneur*.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti počastila je don Franu Bulića, u dobi od 52 godine, kad je 1898. otkrio brojne ulomke i od njih sastavio vrlo značajan latinski, zagrobni, natpis hrvatske kraljice Jelene, preminule 976. god., izabравši Bulića za svog počasnog člana, ali je on morao čekati svoju 80. godinu da bi bio izabran za pravog člana, 1926.

Unatoč tome, Bulićeva slava je bila očita za njegova života, ne samo u znanstvenom svijetu i za široku javnost već također i zahvaljujući njegovoj karizmi koja je nadahnjivala tolike umjetnike da ga naslikaju ili skulptorski

ovjekovječe (ne zaboravimo njegov portret na rektorskom lancu zagrebačkog sveučilišta, koji je sačinio Kosta Angeli Radovani): među ostalima, osobito su poznate Bulićeva bista Ivana Meštrovića, koja krasi perivoj Arheološkog muzeja u Splitu, ili pak veliki kip Frana Kršinića, u vrtu stare Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koji je bio postavljen na prvu obljetnicu Bulićeve smrti. Svečanosti 1984, u povodu 50. obljetnice Bulićeve smrti, bile su povodom nastanka suvremene skulpture Kažimira Hraste, koja je pak, u bronci, bila postavljena i inaugurirana od prvog apostolskog nuncija u Hrvatskoj, 1992.